

ENVIRONMENT MANAGEMENT INTERACTION WITH OTHER MANAGEMENT AREAS

Ekoloģiskās vadīšanas mijiedarbība ar citām vadīšanas nozarēm

Tatjana Tambovceva
Rīgas Tehniskā universitāte

Summary

The environment is of concern to everyone. That means, for one thing, that every authority and every sector of society, in reaching its decisions, has to take as much account of ecological factors as it does of economic and social ones. Ecological management system (EMS) is the modern approach to the account of priorities of environmental protection at planning and realization of the organization activity, the integral component of her modern control system. EMS is applied by the industrial and service organizations, state bodies and educational establishments; EMS principles are distributed to territories and regions management.

Sabiedrības ražošana, kā arī daudzi citi cilvēka darbības veidi veido arvien lielāku slodzi uz dabu. Ir nepieciešams to visu laiku ierobežot. Tas ir atkarīgs no sabiedrības dabas aizsardzības darbības. Mūsdienu rūpnieciskā ražošana nav slēgta, tā ir atvērta sistēma. Sistēmā ienāk dabas resursu masas, dažreiz izejot sākuma apstrādi pie ieguves, - ogles, nafta, rūda, būvniecības materiāli, lauksaimniecības un meža izejvielas, ūdens, gaiss. Visa materiālu masa iet cauri vienai vai dažām pārstrādes stadijām un beigās gatava produkta veidā iziet no sistēmas un nonāk pie patērētāja. Līdz ar pārstrādes stadijām no sistēmas tiek izmesti atkritumi – tukšais izeis, izdedži, pelni, noteces, aerosols, gāzes, tvaiki, putekļi u.c. vielas, kas bieži ir bīstamas cilvēkam un dzīvniekiem.

Atkritumu apjoms bieži pārsniedz galējā produkta apjomu. Par izejvielu lietderīguma izmantošanas pakāpi un relatīvo atkritumu lielumu var spriest pēc galējā produkta svara attiecību pret izejvielas materiāla svaru. Mūsdienu pasaulē atkritumu daļa ir līdz pat 96-98% no izejvielas materiāla un tikai 2-4% ir uz gala produktu. Svarīgs uzdevums ir atkritumu samazināšana ar virspusējo un vispārējo to izmantošanu. Jāpārveido ražošana uz pēc iespējas slēgtāka sistēmā, attīstot mazatkritumu un bezatkritumu ražošanas formas.

Ekoloģiskā vadīšana pēta nepārtraukti mainītos apkārtējās vides dabīgus cilvēka dzīvošanas apstākļus un sabiedrības apkārtējās vides izmantošanas līmeņus. Kā arī citas ekonomiskās zinātnes, ekoloģiskā vadīšana pēta ražošanas attiecības starp cilvēkiem, dotā gadījumā sakarā ar dabas resursu un cilvēka spēku izmantošanu. Darba process ir mijiedarbība starp cilvēku un dabu.

Plašākā nozīmē ekoloģiskai vadīšanai jāpalīdz ekoloģiski-ekonomiskās ilgtspējīgas attīstības koncepcijas pamatu izstrādāšanai. Mūsdienās pasaules saimniecības sistēmas attīstības pamatā stāv izmantojamā ekstensīvā ekonomiskās izaugsmes koncepcija, kas pamatojas uz dabas resursu neierobežotības principu un apkārtējās vides reģenerēšanas neierobežotām iespējām. Ilgtspējīgas attīstības koncepcija piedāvā atteikties no praksē izmantojamās koncepcijas.

Ekoloģiskā vadīšana ir cieši saistīta ar citām vadīšanas nozarēm (skat. tabulā).

Ir nepieciešams izpētīt ekoloģisko drošību un paredzēt to ražošanas procesā. Tieši šī nepieciešamība sasniegt paritāti starp uzņēmuma ekonomiskajām un sabiedrības ekoloģiski-sociālām interesēm radīja uzņēmuma darbības jauno pieeju - ekoloģiskās vadīšanas sistēmu. Tādas sistēmas veidošana dos uzņēmumam iespējas, ar kurām tas varēs efektīvāk un rezultatīvāk vadīt visu apkārtējo vidi ietekmējošo avotu un faktoru kopu, kā arī veikt savu ekonomisko darbību, ņemot vērā dažādus ekoloģiskos nolikumus un standartus. Tādējādi ekoloģiskās vadīšanas veicināšana ir ne tikai sociāli, bet arī metodoloģiski pamatota.

Kvalitātes vadīšanas, ekoloģiskās vadīšanas un rūpnieciskās drošības nodrošināšanas metodoloģiju salīdzinošā analīze

Analīzes objekts	Kvalitātes vadīšana	Ekoloģiskā vadīšana	Rūpnieciskā drošība
Vadīšanas objekti	Produkcijas un procesu kvalitātes rādītāji	Parametri ietekmei uz apkārtējo vidi, kas rodas no uzņēmuma darbības	Industriālo risku raksturojumi (zaudējumu varbūtība, iekārtu drošības un drošuma rādītāji u.tml.)
Vadīšanas mērķis	Produkcijas kvalitātes garantiju nodrošināšana un patērētāju interešu aizsardzība	Apkārtējas vides aizsardzības likumdošanas normu ievērošana	Likumdošanas normu ievērošana rūpnieciskās drošības un darba aizsardzības nozarēs
Kontrolējamie un vadāmie riska faktori	Produkcijas neatbilstība likumdošanas ceļā reglamentētajām drošības prasībām; Produkcijas neatbilstība piegādes līgumu nosacījumiem; Darbu apakšuzņēmēju nekvalitatīvās piegādes; Izpildāmo ražošanas procesu vadāmo nosacījumu neievērošana; Procesu un procedūru izpildīšanas noteikumu neievērošana.	<i>Normēto</i> ražošanas, glabāšanas, loģistikas u.t.t. tehnoloģisko procesu raksturojumu neatbilstība spēkā esošām ekoloģiskām normām; <i>Netīšas produkcijas</i> īsto parametru vērtību neatbilstība normatīvām prasībām; Potenciālo avārijas situāciju bīstamības samazināšanas procedūru neefektivitāte.	Ugunsdrošības un elektrodrošības noteikumu neievērošana; Bīstamo iekārtu funkcionēšanas parametru novirze no normas; Ēku, būvju un komunikāciju ekspluatācijas noteikumu neievērošana; Ražošanas sanitāro normu neievērošana; Potenciālo avārijas situāciju bīstamības samazināšanas procedūru neefektivitāte.
Vadīšanas metodes	Kvalitātes sistēmas procedūras (ISO 9000), TQM metodoloģija	Ekoloģiskās vadīšanas procedūras (ISO 14000)	Risku vadīšanas metodoloģija, ISO 9000 un 14000 elementu adoptācija

Tatjana Tambovceva, Rīgas Tehniskā universitāte, Kaļķu iela 1 - 414.t., Rīga, Latvija, LV-1658. Tālrunis: 7089425, tatjana.tambovceva@rtu.lv